

SILVANO ARIETİ'NİN BİR ŞİZOFRENİ ANLAMAK VE MİNE SÖĞÜT'ÜN BEŞ SEVİM APARTMANI KİTAPLARINDA ŞİZOFRENİ

Edanur ŞAHİN*

Öz

Edebiyat ve psikoloji birbiriyle iç içe olan ve birbiriyle her zaman etkileşim hâlinde olan disiplinlerdir. Bu nedenle edebi eserlerde psikoloji çeşitli boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu makalede de Mine Söğüt (1968-)'ün ilk romanı olan *Beş Sevim Apartmanı - Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* ile şizofreni alanında ünlü olan psikiyatrist Silvano Arieti (1914 - 1981) 'nin *Bir Şizofreni Anlamak* isimli psikoloji kitabındaki şizofreni karşılaştırılmıştır. Ayrıca bu makalede iki kitap arasındaki şizofreni benzerlikler, ortaklıklar ve farklılıklar yönünden ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mine Söğüt, roman, Silvano Arieti, şizofreni, psikoloji, mukayeseli edebiyat

Abstract

Literature and psychology are disciplines which are intertwining and always interacting with each other. For this reason, psychology has been handled with various sizes in literary work. In this article, "*Beş Sevim Apartmanı- Rüya Tabirli Cinperi Yalanları*" which is Mine Söğüt's (1968-) first novel and Silvano Arieti's (1914- 1981) psychology book called "*Interpretation of Schizophrenia*", who is psychiatrist famous for in field of schizophrenia, has been compared. In addition, in this article, schizophrenia between the two books is examined in terms of similarities, commonalities and differences.

Keywords: Mine Söğüt, novel, Silvano Arieti, schizophrenia, psychology, comparative literature

Şizofreni; bireylerin alışılmış yorumlama ve algılama biçimlerinden farklı olarak gerçekliğe "anormal" şekilde yaklaştıkları ruhsal bir bozukluktur. Kişilikte oluşan dağınıklık, düzensizlik ve parçalanmalar şizofreninin en temel özelliğidir. Düşünce ve davranışlarda bu düzensizliği ve dağınıklığı görmek mümkündür. Ayrıca şizofreniyi, kişinin kendi iç dünyasına döndüğü zihinsel bir bozukluk olarak da tanımlamak mümkündür.

Şizofreni, kelime kökeni olarak Yunanca "ayrık, bölünmüş" anlamlarına gelen "şizo" (schizein, schizis Yunanca: σχίζειν) ve akıl anlamına gelen "frenos"(phrēn, phren- Yunanca: φρήν, φρεν-) kelimelerinin birleşmesiyle oluşan bir terimdir. Bir araya gelen bu kelimeler sonucunda "ruhun bölünmesi" anlamına gelen yeni bir kelime olarak türemiştir. Bu terim ilk olarak Emil Kraepelin (1856-1926) tarafından Bénédict Augustin Morel (1809-1873)'in *démence précoce/ dementia praecox* (Latince: "erken bunama") ifadesinin yerine kullanılmıştır (Gençtan 1997: 121-122).

Tanınmış bir psikiyatrist olan Silvano Arieti (1914- 1981), özellikle şizofreni hakkında yaptığı çalışmalarla adını duyurmayı başarmıştır. Kitabın ilk Türkçe baskısı 2003 yılında Aylin Eti'nin çevirisiyle Doruk Yayınevinden çıkmıştır. Arieti (2003: 45), çalışmasında yaptığı tüm açıklamalara rağmen "*Şizofreninin bin yüzü vardır, tüm yönlerini tanımlamamız olası değildir.*" diyerek aslında hastalığın net bir tanımının olmadığını belirtmiştir. Böyle olmakla birlikte şizofreni hakkında kitaptan alınan bilgiler ışığında şunlar söylenebilir: Şizofren hastasının herkesin algıladığı ve yaşadığı gerçeklik olan "reel gerçeklik" ve sadece hastanın anlayabileceği bir gerçeklik olmak üzere iki ayrı gerçekliği algıladığı bilinir. Hastada algılama, düşünme, duygu ve hissetme durumları da değişiktir.

19. yüzyıldan itibaren halk arasında "erken bunama" olarak bilinen ve korkulan bu hastalık, ruh hekimliğini en çok uğraştıran ruhsal bozukluklardan biridir. Hastalık, genellikle 25 yaşından önce başlar

* Hacettepe Üniversitesi, edanursahin@hacettepe.edu.tr, Orcid 0000-0003-3754-088X

ve yeti kaybına da yol açar. Çok yönlü ve değişken bir yapıdadır ve aynı zamanda kişisel, toplumsal ve ekonomik sorunlara neden olmaktadır. Arieti'ye göre bu hastalık iki şekilde oluşur: İlki dünyaya ve insanlara karşı güvensizlik, aşırı endişe, kaçma isteği gibi dünyaya karşı tavır takınıp içe dönme şeklindedir. İkincisi, Freud (1856-1939)'un geliştirdiği ve psikiyatristlerin projeksiyon (yansıtma) adını verdiği şekildedir. Hasta bütün kötülüklerin kendini bulduğuna ve bunların gerçek olduğuna inanır Arieti (2003: 45).

Şizofreninin oluşmasında pek çok etken bulunur ve tipik bir başlangıç biçimi yoktur¹. Belirtiler kısa süre içerisinde olabileceği gibi yavaş yavaş da ortaya çıkabilir. Dikkat dağınıklığı, içe kapanma, umursamazlık, özüyle fazla uğraşma, ilgi azalması, zamana aldırılmazlık gibi belirtiler genelde başlangıç seviyesinde karşımıza çıkar. Hastalığın seyri ise prodromal, akut ve artık şeklinde üç aşamadan oluşur. Ayrıca şizofreninin alt tipleri vardır. Bu alt tipleri en bilinen şekilde paranoid, katatonik, hebefrenik, ayrışmamış ve rezidüel tip olarak sınıflandırmak mümkündür. Hastalar, hastalık öncesinde çoğunlukla sessiz, yalnız ve içe dönük kişilerdir. Hastalık sonrasında duygu bakımında tepkisiz (künt), vurdumduymaz ve aldırılmaz gibi dururlar. Yersiz duygu değişimleri yaşarlar. En önemli farklılık ise algı bozukluğudur. Algı bozukluğu halüsinasyon (varsanı) ve yanılsama (illüzyon) şeklinde iki tiptedir. Halüsinasyon; olmayan duyuların algılanması, uyarın yokken algının oluşmasıdır. İllüzyon ise uyarının hasta tarafından yanlış ya da farklı şekilde algılanması durumudur. Hezeyanlar (sanrılar), gerçekliği çarpıtılmış yanlış düşüncelerdir. Genellikle paranoid şizofrenlerde karşımıza çıkar. Hastalarda düşüncede fakirleşme, konuşmada anlamsızlık, bir düşünceden diğerine atlama, karşısındaki kişiyi tekrar etme, sözcükleri parçalama ve yeni sözcükler oluşturma gibi bozukluklar görülür. Fakat bunlar herkeste görülmeyebilir. İlk hastalık belirtisi kadınlarda erkeklere oranla daha geç ortaya çıkar. Hastalığın şiddeti, derecesi, seyri ve süreci kişilerde farklı olabilir. Örneğin; bazılarında belirtiler ilk gençlik yıllarında görülürken bazılarında yetişkinlik çağında görülebilir. Kadınlar ve erkeklerde ortaya çıktığı yaşlar arasında da bir fark olduğu gözlenmiştir. İki cinsiyette görülme sıklığı aynı olsa da yaş konusunda ufak farklılıklar olduğu dikkat çekmiştir. Erkeklerde en sık görüldüğü yaş aralığı 15-25 iken kadınlarda 25-35 yaşlarını bulmaktadır.

Şizofreni, önceki dönemlerde tedavi edilemez bir rahatsızlık gibi görülse de günümüzde yaşam boyu sürecek tedavi yöntemleri uygulanmaktadır. Erken tedavi diğer rahatsızlıklarda olduğu gibi burada da önemlidir ve şizofreninin kontrol altına alınmasına yardımcı olur. Eğer tedavi edilmezse intihar, anksiyete bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk (OKB), depresyon ve sosyal izolasyon gibi pek çok soruna yol açabilir.

Şizofreni; bireylerin gerçekliği yorumlama ve algılama biçimlerinin anormal olduğu zihinsel bozuktur. Şizofreni hastaları gerçeği ve gerçek dışı olanı algılamakta zorlanırlar. En temel özeliği ise kişilikte oluşan dağınıklık, düzensizlik ve parçalanmalardır. Bu düzensizlik düşünce ve davranışlarda meydana gelir. Dolayısıyla kişinin günlük hayatını olumsuz anlamda etkiler. Birey, günlük işleyişi bozan düzensizlikler nedeniyle toplumdan uzaklaşarak kendi içine yönelir. Hezeyanlar, halüsinasyonlar ve konuşmada bozukluk gibi pek çok belirtiyeye sahiptir. Bu belirtileri yakından takip edebileceğimiz edebiyat metinleri bulunmaktadır. Mine Söğüt'ün ilk romanı olan *Beş Sevim Apartmanı - Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* isimli romanı bu konuda bize tipik ipuçları vermektedir. Ancak Söğüt'ün romanındaki şizofreni üstkurmaca olarak ele alınmaktadır.

Mine Söğüt'ün *Beş Sevim Apartmanı - Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* adlı eserinde, başta Doktor Samimi olmak üzere onun hastalarında da şizofreniyi bir hastalık olarak görmekteyiz. Romanda Doktor Samimi, bu durumu hastalarının dosyalarında "idrak yanılsaması" yazdığını söylemiştir. Eserde önce hastaların algıladığı gerçeklik, daha sonra Doktor Samimi'nin hastalar hakkında günlüğüne yazdığı notlar ve en sonunda da normal gerçeklik anlatılmıştır. Dolayısıyla romana, Silvano Arieti'nin *Bir*

¹ Bilgiler, Silvano Arieti (1914- 1981) 'nin *Bir Şizofreni Anlamak* (2003) kitabından derlenmiştir.

Şizofreni Anlamak kitabındaki tanımlanan şizofreni açısından yaklaşıp burada edebiyat ve psikoloji arasında disiplinlerarası bir yaklaşımla okuma gerçekleştirilebilmek mümkündür.

Roman, iç içe hikâyelerden oluşan post-modern kurguya sahip bir eserdir. Eserin ilk baskısı 2003 yılında Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkmıştır. Mine Söğüt, eserleriyle adından sıkça söz ettiren biri olmuş ve 2000'li yıllarda yurtdışında en çok çevirisi yapılan edebiyatçılarımız arasında yer almıştır. Bu başarıları sayesinde hakkında araştırma ve inceleme yazıları kaleme alınmıştır.² Aynı zamanda bazı öyküleri ve ilk romanı olan *Beş Sevim Apartmanı - Rüya Tabirli Cin Peri Yalanları* isimli kitabı tiyatroya uyarlanmıştır.

Mine Söğüt'ün eserlerinde fantastik öğeler, halk kültürü unsurları, hayaller, rüyalar, inançlar, bireyin iç dünyası, insan psikolojisi, politik travmalar, iktidarla mücadele, sosyal tenkit, karamsarlık ve şiddet gibi unsurlar ön plandadır. Bu öğeleri post-modernist tekniklerle,³ büyüü gerçekçilik akımıyla, sembolik terimlerle ve betimlemelerle harmanlayarak üslubuyla okuru etkilemeyi başarmıştır.

Mine Söğüt, yaptığı bir röportajda öykü kitabı için “*Bu hikayeler üçüncü sayfa haberleri gibi. Bende değil ama yan komşumda olduğunu biliyorum. Tamamen gözleme dayalı olarak yazıyorum. Gözlem ama beni dehşete düşüren gözlemler. Bu hayatları kabul edemiyor, böyle olmaması gerektiğini seziyorum.*” demiştir.⁴ Ancak bu ifadeyi sadece öykü kitabı için kullanmak doğru değildir. Onun eserleri genel anlamda üçüncü sayfa haberler gibidir. Bu romanda da aile ve toplumun birey üzerinde açtığı yıkımlara değinmiştir. Merhametsizlik, baskı, ilgisizlik ve sevgisizlik kişileri ruhsal bozukluk yaşamaya itmiştir. Bir psikiyatr olan Doktor Samimi'nin hastalarıyla ilgili notlar tuttuğu günlüğüyle üstkurmaca oluşturulmuş, metinlerarası unsurlara yer verilmiş ve fantastik öğeler ön plana çıkarılmıştır. Yazar, hastaların hikâyelerini masalsı üslupla anlattıktan sonra olayın gerçeğine de yer vermiştir. Bu nedenle de okuyucu başlarda yazarın üslubundan ötürü hangi olayın gerçek olduğu konusunda ikileme düşebilir. Doktor Samimi, kendisi gibi cinlerle başı belaya giren kişileri *Beş Sevim Apartmanı* adı verilen apartmana toplamış ve cinlerle baş etmeye çalışmıştır. Bu kişilerin hikâyeleri en alt kattan üst kata kadar sırasıyla anlatılmış, ardından da Doktor Samimi'nin hastalar hakkında not tuttuğu günlüğünden sayfalar verilmiştir.

Bu roman üç katmanlı bir yapıdan meydana gelmiştir. İç içe geçen bu katmanlar birbirinden bağımsız ve kopuk gibi görünse de aslında bütünlük içerisindedir. Doktor Samimi'nin hikâyesi ve günlüğü, hastaların yaşamı ve vakaların gerçek hikâyesi bu katmanları oluşturmuştur. Hastaların geçmişlerindeki ilgisizlik, sevgisizlik ve travmalar cin görmelerine ve bunun sonucunda da şizofrenik kişilik bölünmesine yol açmıştır. Yazar, hastaların durumunu çocukluk dönemlerine bağlayarak geçmişte yaşadıkları olaylara yer vermiştir. Örneğin; Samimi'nin çocuklukta yaşadığı kötü olaylar zamanla kişilik bölünmesine yol açmıştır.

Toplumdan soyutlanan bu kişileri Samimi'nin iyileştirmek istediği ve cinlerle savaştığını görülür. Pürtelaş sokağındaki *Beş Sevim Apartmanı* ana mekândır ve hastaları birleştiren yerdir. Doktor Samimi, beş hastayı bu apartmana gizlice getirmiştir. Romandaki kat sakinlerinin her birinin günün farklı saatlerinde camdan dışarı bakması ve farklı şeylere odaklanması da dikkat çekici bir unsur olmuştur.

² Söğüt'ün eserleri hakkında yazılan ilk tez 2015 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi öğrencisi olan Merve Kızılgök'ün yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmanın ismi *Mine Söğüt'ün Romanlarında Halk Kültürü Unsurları* olmuştur. Ardından yazılan tez ise Ahi Evran Üniversitesi'nden Betül Sarı'nın Yüksek Lisans çalışması olan ve 2016 yılında yazılan *Mad women of literature: Gender and narrative in Mine Söğüt's writings* isimli çalışmasıdır. Sonraki çalışma ise yine Ahi Evran Üniversitesi öğrencisi olan Bilal Kas'ın Yüksek Lisans tezi olan *Mine Söğüt'ün Romanlarında Postmodern Unsurlar*'dır.

³ Bakılabilir: Postmodernist anlatı teknikleri için bakılabilir: Yalçın Çelik (2016: 9-36) ve Yalçın Çelik 2021.

⁴ Kolektif Psikoloji, ““Zaman Tanrının ta Kendisidir! “/ Bir Mine Söğüt Röportajı”, erişim: 24 Nisan 2022, Site: <https://kolektifpsikoloji.com/zaman-tanrının-ta-kendisidir-bir-mine-sogut-roportaji/>

“Beşi de günün uzun saatlerini pencere önünde geçirirdi. Beşi de pencereye farklı zamanlarda çıkardı.” (Söğüt 2020: 9)

"En alttaki pencerede, sabahın erken saatlerinde köse bir adam dururdu hep. Uzun boyluydu, yaşını anlamak mümkün değildi. Soluk sarı perdeli pencereye daha gün doğarken çıkardı..."

İkinci katın perdeleri kurşuni yeşildi. Onlar da solgun görünürdü tıpkı alttaki soluk sarı perdeler gibi. Bu solukluğun arasında, öğlene doğru genç bir kız yüzü belirirdi...

Üçüncü katın kahverengi, perdeli penceresinde, devamlı tırnaklarını yiyen bir adam görünürdü öğlen saatlerinde...

Dördüncü pencerede, turuncu perdeler asılıydı. Orada da, erkek görünümlü, tuhaf bir kadın dururdu. Akşama doğru mihlanırdı pencerenin önüne...

En üst katta, parlak kırmızı perdeli pencerede, çirkin, bakımsız, yaşı belirsiz bir kadın vardı. Mutlaka ama mutlaka her gün gece yarısına doğru, saat tam on bir buçukta, hiç aksatmadan mesai yaparmışçasına dikilirdi pencerenin önüne." (Söğüt 2020: 9)

Romanda; psikolojik hezeyanlar, iç içe geçmiş zaman algısı, masalsı anlatım, dinî olağanüstülükler, metafizik söylemler ve çoksesli bir anlatım yapısı psikanaliz kuramıyla harmanlanmıştır. Hastaların kendi hikâyelerini anlattığı bölümün ardından Samimi'nin günlüğüne yer verilmesi ve anlatıcının konuya dair eklemeler yapması çoklu anlatıcıyı oluşturmuştur. Anlatılan bütün olayların ve kişilerin Doktor Samimi'nin hastalığından kaynaklanması, ruhsal yapısının parçalanıp bölünmesi de çoğulculuğu sağlamış, birden çok kahramanın bakışını yansıtmıştır. Bu nedenle okuyucuda gerçeklikle ilgili algı kırılması meydana gelmiştir. Sözü edilen bu özellikler aynı zamanda post-modernizmin en belirgin özelliklerindedir. Kitapta Freud'un geliştirmiş olduğu psikanaliz kuramına, rüya yorumlarına, çocukluk dönemi travmaları araştırmalarına, bilinçaltı ve bilinçdışı düşüncelerine göndermeler vardır. Ayrıca yazar Kur'an-ı Kerim'den alıntılar yapmıştır. Eserde birçok rüya ve rüya tabiri verilmiştir.

“Kur’andaki cinler:

Kur’an-ı Kerim’de birçok ayette cinlerin adı açıkça geçiyor, onlara özel, bir “cin suresi” bile var. Zariyat suresinin elli altıncı ayeti:

“Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım” ” (Söğüt 2020: 18)

Bir başka örnek vermek gerekirse:

"Rüyada ayna görmek, insanın unutulacağı anlamına gelir. Rüyasında ayna görenler, en yakınlarının gözündeki ve gönlündeki görülmez olurlar. Rüyasında ayna gören bir kimse, ömrünün sonuna kadar baş başa kalır kendisiyle..." (Söğüt 2020: 52)

Romandaki cinleri halk dilindeki, Kur'an-ı Kerim'deki ve bilimsel anlamdaki tanımlarıyla üç farklı şekilde incelemek mümkündür. Halk arasındaki inanışa göre cinler çeşitli şekillere girebilir, Müslüman, kâfir, iyi, kötü, hayırlı veya hayırsız olabilir. Hayırsız olanlar evlerde çoğunlukla merdiven altı ve eşik gibi yerlerde bulunurlar. Romanda cinler ve periler aynı tür varlığın farklı cinsleri olarak adlandırılmıştır. Bu da halk arasında yardımsever ve güzel olan dişi cinler yani periler tanımlamasına uyar. Romanda cinlerin kendilerine ait dünyaları vardır ve bu dünyadan sadece cinlerin özel olarak seçtiği kişiler haberdar olabilir. Bu iki dünya arasında geçiş mümkündür ancak belirli kurallara sahiptir. Cinlerin dünyasına geçen kişiler orada zihnen ve bedenlen esaret hâlinindedir. Esir alınan kişi cinlerin sözünden çıkmaz ve istediklerini aynen yaparsa mutlulukla ödüllendirir. Fakat istenmeyen tavırlar gösterirlerse cinler tarafından cezalandırılırlar. Cinler, romanda çok zeki, geleceği gören, insanlarla oynamayı seven, rüyalarda bile onları rahat bırakmayan varlıklar olarak tanımlanmıştır. Bilimsel açıdan ise cinler "idrak yanılması" tanımıyla açıklanmıştır. Hastalar idrak yanılması yaşadığı için olmayan

varlıklarla iletişim halindedir. Doktor Samimi bu üç tanımı da kabul etmiştir. Aynı zamanda Samimi, cinlerin varlığını kabul etmiş fakat bir yandan da onları reddetmiştir:

“Dinsel açıdan bakıldığında cinlerin varlıkları tartışılmaz bir gerçek. Ama pozitif bilim açısından bakıldığında “saçmalık!” Biz bilim adamları, hadiseleri fiziki boyuta indirgeyerek, fiziki boyutu olmayan hadiseleri metafizik, fizik ötesi gibi şaşalı sıfatlara bulayarak, elimizin tersiyle bir kenara itmeyi severiz. Pozitif bilme göre, cinperi palavralarıyla açıklanmak istenen olaylar, tamamen psikolojik rahatsızlıklardan kaynaklanıyor.” (Söğüt 2020: 18)

Roman, hastaların cinperilerle olan bağlantılarının gerçek ve gerçek dışı şeklinde anlatıldığı bölümler ve Samimi'nin günlüğü olmak üzere iki ayrı bölüme ayrılmıştır. Doktor Samimi, günlüğünde vakalar hakkında bilgiler not almış, cinler hakkındaki düşüncelerini yazmış, cinlerle yaşadıklarını anlatmış ve onlardan kurtulmanın yollarını aramıştır. Cinler ve perilerin yanı sıra onların türevi olarak bir de "Cinteke, Cehennem cinleri, Karaormancinleri" gibi yazarın hayal gücünün ürünü olan cinler de yer almıştır. Örneğin; Cinteke insanları mutsuz görmeyi seven ve bundan keyif alan bir varlıktır. Kuzgun renkli, şeytan tırnaklı ve diken kanatlı şekilde tasvir edilmiştir. Romanda cinlerin yanı sıra cadı ve büyücüler de vardır. Örneğin; Ketum Hatun, çeşitli otları karıştıran bir cadı olarak anılmaktadır.

Romanda verilen fantastik unsurlar aslında şizofreninin belirtileridir. Örneğin; Doktor Samimi'nin cinleri görmesi ve duyması hatta onlara karşı savaş açması, normal bir insan boyunda olan Oğuz'un kendini cüce zannetmesi gibi olaylar hastaların yaşadıkları ruhsal bozukluk nedeniyledir. Romandaki hayalî fakat ana mekân Beş Sevim Apartmanı ve Pürtelaş Sokak olsa da genel anlamda olaylar İstanbul'da geçer. Vakaların geçtiği zaman ise hep "bir haziran gecesi" 'dir. Kitabın sonundaki yangın ise çeşitli alt metinler çıkmasına yol açmıştır. Çünkü apartmandan tek bir ceset çıkmıştır ve bu da kafa karıştırmıştır.

Doktor Samimi, Beş Sevim Apartmanı'nın bodrum katında yani merkezinde yaşamaktadır. Samimi'nin bodrum katında yaşıyor olması anne rahmine özlemi sembolize eder. "Samimi" adı ona Atatürk'ün silah arkadaşlarından olan büyükbabası Miralay Samimi Hakkı Bey'den miras kalmıştır. Psikanaliz yöntemiyle çalışan bir psikiyatristtir. Samimi, küçük yaşlarda babasının kaybetmiş ve annesinin kendisini terk etmesiyle içine kapanarak toplumdaki soyutlanmıştır. Kendisine bakan zengin ve yaşlı halası Müzehher Hanım'dan da sevgi göremeyince rüyalarda yaşamaya, hayalî arkadaşlar edinmeye ve cinlerle konuşmaya başlamıştır. Annesi Amerika'ya yerleşmiş ve Gül olan ismini Rosa'ya çevirmiştir. Annesi romanın ilerleyen bölümlerinde "Gülizar, Gülendim, Gülsüm" gibi isimlerle sembolize edilmiştir. Rosa, Amerika'da yeniden evlenmiş, Dara ve Nora isimli ikiz çocukları olmuştur. Samimi ise annesiz ve babasız kaldığı için hep zorluk yaşamış ve içine kapanmıştır. Terk edilmişlik hissi nedeniyle yalnız kaldığı için hayalî arkadaşlara sığınmıştır. Samimi'nin anne özlemi Yunan mitolojisindeki Dionysus (Dionysos) ile özdeşleştirilebilir. Cinler, Samimi'ye yatağın altından ulaşmış, bağlantı kurmuş daha sonra da onun hayatında hep var olmuşlardır. Samimi, bu durumu uzun bir süre iyi idare etse de âşık olduktan sonra bütün düzeni yıkılmıştır. Gülizar isimli çilli bir kadına âşık olan Samimi, aşkını itiraf edecekken cinlerin tehditlerine maruz kalmıştır. Cinler, Samimi'nin âşık olmasını ve evlenmesini istememiş, engel olmak için uğraşmışlardır. Böylece Doktor Samimi'nin cinlerle savaşı başlamıştır. Kendisi gibi cinlerle münasebeti olan beş hastayı seçmiş ve Beş Sevim Apartmanı'na yerleştirmiştir. Apartmana ismini veren Huriye Hanım'ın kedileri gibi Samimi'nin de üç dişi ve iki erkek hastası vardır. Bu hastaları ruh ve sinir hastalıkları bölümünde tedavi gören kişilerden seçmiş ve arkadaşlarının yardımıyla gizlice apartmana yerleştirmiştir. Cinlere karşı savaşını hastalarıyla birlikte sürdürmüştür. Aynı zamanda Samimi, mahalledeki bakkalın çırağı tarafından "cin" sanılmıştır. Çırak, bu apartmanda yaşayan beş kişiden de çok korkmuş ve bodrum katında bir cin yaşadığını düşünmeye başlamıştır.

Freud'un kompleks olarak gördüğü rüyalar, Doktor Samimi'nin ve hastalarının hayatını büyük ölçüde etkilemiştir. Kitabın sonunda yer alan yangın sahnesiyle beş hastanın da Doktor Samimi'nin

kendisi olduğu ve cinlerle olan savaşını beşe bölünmüş bir kişilikle kaybettiğini görürüz. Samimi'nin diğer hastalardan farkı cinlerin kötü olduğuna inanmasıdır. Ayet, hadis, batıl inançlar, kader gibi unsurlara inanıp yer verse de romanın bilimsellik yönünü de Samimi ile yakalarız. Doktor Samimi de diğer hastalar gibi ilgisiz ve sevgisiz bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Bu nedenle cinperiler ve hayali arkadaşlar edinmiştir. Romandaki bu beş karakter de onun kişilik bölünmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Burada kişilik bölünmelerine de parantez açmakta yarar vardır. Şizofreni ve dissosiyatif kimlik bozukluğu (Çoklu Kişilik Bozukluğu) birbirine sıkça karıştırılır. Fakat en temel fark dissosiyatifte birbirinden tamamen farklı ve bağımsız kişiler yer alırken şizofrenide kişilikler arasında bir bağlantı olmasıdır. İkisinin de psikotik rahatsızlık olmasının yanı sıra psikoz açısından çok farklı oldukları görülür. Şizofrenide halüsinasyonlar baskındır ve nörolojik bir hastalıktır. Fakat dissosiyatif tamamen psikolojiktir ve hasta gerçeği parçalı olarak da olsa algılar.

Roman, Samimi'nin apartmanı ateşe vermesiyle bitmiştir. Samimi, cinlerle olan savaşında yenilmiştir. Annesi Gül ile olan sorunlu ilişkisinden sonra Gülizar'la olan ilişkisinin de cinperiler tarafından engellenmesi onun Oidipus Kompleksine (Oedipus Karmaşası) göndermedir. Romandaki tüm karakterlerin anne katili olması da anneye olan öfkeyi gözler önüne sermektedir.

Samimi'nin hastalığının seyrini romanda takip etmek mümkündür. Roman sonuna doğru Samimi, parçalanmış kişiliğini yok etmeye karar vermiş, cinlerle savaşını bitirmiş ve apartmanı yakmıştır. Çünkü Samimi, hem yaşadığı dünyada hem de rüyalarda mutluluğu ve huzuru bulamamış, bölünmüş şizofrenik ruhsal yapısıyla ateşin yok ediciliğine sığınmıştır. Bu noktada kurduğu kısa, anlamsız ve karmaşık cümleler şizofrenik dil oluştuğunu bize göstermektedir. Yangın sonunda apartmandan sadece Samimi'nin cesedinin çıkması da diğer bütün hastaların aslında Samimi'nin kendisi olduğunu göstermiştir. Diğer bir görüş ise bu cesedin "anne" olduğudur. Anneye karşı öyle büyük bir açlık ve nefret vardır ki Samimi sonunda onu simgesel olarak öldürmüştür.

Bir Şizofreni Anlamak isimli kitap *Beş Sevim Apartmanı- Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* romanının şizofreni açısından değerlendirilmesi noktasında okuruna önemli bir açılım sağlamaktadır. Romana konu olan şizofreniyi kahramanlar, rüyalar, halüsinasyonlar, hezeyanlar, paranoyalar, obsesyon, yabancılaşma, yalnızlık ve intihar alt başlıklarına ayırarak incelenebilir.

1.Kahramanlar

Romandaki şizofreniyi hem Samimi hem de Samimi'nin bölünmüş kişilikleri üzerinden ele alabiliriz. Doktor Samimi apartmana yerleştirdiği hastaları "idrak yanılması" yaşayan ve cinperilerle bağlantısı olan kişilerden seçmiştir. Roman boyunca ayrı birer hasta olarak tanıtılan bu kişilerin aslında Doktor Samimi'nin bölünmüş kişiliğinin bir sonucu olduğu ve bu yolla ortaya çıktıkları roman sonunda anlaşılmaktadır. Samimi, romanın hem dinî hem de bilimsel bakış açısını iki düzlemde ortaya koymaktadır. Ayet ve hadislerden alıntılar yapmış, cinleri dinî olarak değerlendirmiş, onların varlığa inanmıştır. Fakat bir yandan da bilimsel olarak onların gerçek olmadığı, zihninin oynadığı bir oyun olduğunu düşünmüştür. Bu nedenle Samimi arada kalmış bir kişidir. Onun arada kalmışlığı ise romana gotik bir hava katmıştır. Bir psikiyatrist olan Samimi'nin bilimsel düşünceleri ele alındığı zaman psikoloji kitabındaki görüşlerle benzerlik oluşturmuştur.

Zihninin oynadığı oyuna, cinlere ve bölünmüş kişiliğine ilk kez âşık olduğu zaman kafa tutmaya başlamıştır. Gülizar isimli çilli bir kadına âşık olmuş fakat sevmesi ve ilişki yaşaması cinler tarafından engellenmiştir. Bu nedenle de Samimi diğer kişiliklerinden farklı olarak cinperilerin kötü varlıklar olduğunu düşünmüştür. Onun her kişiliğinin hikâyesinde annesi Gül'e atıfta bulunması, onun ismine benzer karakterler oluşturması Oidipus Kompleksine (Oedipus Karmaşası) işaretler. Çünkü erkek çocuk olan Samimi, annesinden ilgi görememiş ve üvey kardeşleri olunca da onları kıskanmaya başlamıştır. Bu nedenle anneye olan aşırı sevgi ve kıskançlığını diğer kişiliklerine de yansıtmıştır. Fakat bu kompleksin temelinde erkek çocuk anneye birlikte olabilmek için babasını öldürürken Samimi'nin

kişilikleri tam tersi bütün öfkelerini anne ve anneannelerinden çıkarmıştır. Bunu da erkeğin annesine benzeyen bir kadınla evlenmek istemesi fakat boşanma ve ayrılık gibi durumlar yaşanınca annesine de nefret beslemesi ile açıklayabiliriz. Samimi, annesi Gül'ün ismine benzer bir kadına yani Gülizar'a âşık olmuş fakat onunla birlikte olamamıştır. Bu nedenle de annesine karşı öfkeli diyebiliriz. Diğer bir açıdan ise Samimi'nin babasıyla ilgili bir anısının bulunmamasına ve onu küçük yaşta kaybetmesine dayandırabiliriz. Çünkü onun hayatındaki tek ebeveyn annesi olmuştur. Kendisi de psikanaliz uzmanı olduğu için romanda Freud'un psikanaliz kuramına göndermeler yapmıştır.

Samimi ironik bir kişilik olarak okuyucuya sunulmuştur. Çünkü Doktor Samimi kendi bölünmüş kişiliğini farklı kişiler olarak ele almış, onları tedavi etmek ve cinlere karşı savaş açmak istemiştir. Samimi'nin hastaları hakkında tuttuğu notlar aslında kendisi içindir çünkü şizofrenik kişilik bölünmesi yaşamaktadır. Şizofrenik kişilik bölünmesi ve çoklu kişilik bölünmesi birbirinden farklı hastalıklardır. Şizofrenik kişilik bölünmesinde ortaya çıkan kişilikler arasında bir bağlantı vardır. Örneğin; bu romanda Samimi'nin bütün kişilikleri ilgisiz ve sevgisiz büyüyen, annelerine karşı nefret besleyen ve çocukluk dönemlerinde travmalar yaşayan kişilerdir. Romandaki beş hastanın dosyasında da tuhaf ve uyumsuz kişiliğe sahip, idrak yanılması yaşayan kişiler oldukları yazmaktadır. Romanda aynı zamanda Huriye Hanım ve Samimi arasında bir bağ kurulmuştur. Huriye Hanım evlat hasreti nedeniyle bu apartmanda üç dişi iki erkek kediyi yaşamış ve kedilerin hepsinin adını da "Sevim" koymuştur. Bu nedenle apartmanın adı "Beş Sevim Apartmanı" olarak kalmıştır. Doktor Samimi'nin de üç kadın iki erkek hastası vardır. Samimi'nin eksikliği ise anne sevgisidir.

Huriye Hanım hem evdeki kedilerine hem de sokaktaki kedilere sessiz olmayı öğretmiştir. Her sabah bir araya gelen altmışa yakın kedi ses çıkarmadan sessizce yemeklerini yemektir. Doktor Samimi'nin hastaları da aynı şekilde sessiz ve varlıkları dahi anlaşılmayan kişilerdir. Hatta mahalle sakinleri onların apartmana taşındığını bile görmemiş ve duymamıştır. Huriye Hanım'ın ölümüyle apartmandan ayrılıp sahiplerinin cesedinin üzerinde yatan kedilerle apartmanın ilk devresi kapanmıştır. İkinci devre ise Doktor Samimi'nin çıkarttığı yangınla apartmandaki hastaların yani Samimi'nin bölünmüş kişiliklerinin tekrar Samimi'nin zihnine dönmesiyle bitmiştir. Aynı zamanda apartmanda yangın çıktığı gün mahalledeki kedilerden hiçbir ses çıkmaması da dikkat çekicidir. Çünkü yazar, onlar arasında bir ortaklık kurmuştur. Huriye Hanım'ın kedilerinin yani Sevim'lerin sesleri Doktor Samimi'ye ara sıra gelmektedir. Bu da şizofreni belirtilerinden biridir. Hayalî bir mekân olan bu apartman, aslında bodrum katını mesken edinen Samimi'nin bilinçaltının simgesidir. Halüsinasyonların temelinde de bastırılmış id (alt benlik) ve süperego (üst benlik) dürtüleri ve buyrukları vardır. Beş Sevim Apartmanı, Samimi'nin parçalanmış kişiliğini ve arzularını bastırdığı yer olarak görülmüştür. Egosuyla dengeyi kuramayan Samimi burada süperegosuna -cinperilere- karşı savaş açmıştır. Bölünmüş kişilikleriyle bir uyuma girememiş ve onları yok etmeyi seçmiştir. Bu nedenle de cinperilerle savaşında yenilerek intihara başvurmuştur. Samimi'nin parçalanmış, nevroitik bir ruhsal yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Yazar, romanda yarattığı mistik ve fantastik dünya dışında kadın ve anne olmanın zorluklarını da anlatmıştır. Bunu da Huriye Hanım'ın hikâyesi üzerinden yapmıştır. Masalsı ve menkıbevi şekilde anlattığı Huriye Hanım'ın yaşamı geleneksel Türk kadınının ve erkek egemenliğinin özeti şeklindedir. Apartmana ismini veren Beş Sevim Huriye Hanım, sokakta yaşayan altmışa yakın kediyi besleyen ve mahalle sakinleri tarafından sevilip sayılan biridir. Sokaktaki kedilerin yanı sıra evinde de beş tane, üçü dişi ikisi erkek, kedisi vardır. Kız ya da erkek fark etmeksizin beşinin de ismi Sevim'dir. Bu nedenle apartmana Beş Sevim Apartmanı adı verilmiştir. Bastırılmış, ezilmiş, kocası tarafından erkek çocuk doğurmaya zorlanmış bir "anne" figürü olarak karşımıza çıkmıştır. Kocası, askerdeki komutanı Tahir'e özenerek beş erkek evlat istemiş ve isimlerini bile hazırlamıştır; Yasin, Kadir, Süleyman, Kadri, Faik. İlk hamileliğinden birinci Sevim'i doğurmuş fakat kısa süre içerisinde kaybetmiştir. Mahallede ermişlerden sayılan Nene Hatun'un tavsiyesiyle Mübarek Merkez Efendi'ye, türbeye, giderek erkek evlat sahibi olmak için dua etmiştir. İkinci hamileliğinden de ikinci Sevim'i doğuran Huriye Hanım bu evladını da kaybetmiştir. Hiçbir zaman erkek çocuk doğuramamış, beş tane kız doğurmuş ve onlar da kısa sürede vefat etmiştir. Bu nedenle kocası onu terk etmiştir. Huriye Hanım tek kaldıktan sonra kedileri

kendi yaptığı karışımlarla beslemeye başlamıştır. Bu eylemi sabahın çok erken vakitlerinde yapmasına rağmen kedilerin sesi bile çıkmamıştır. Bir haziran gecesini ilk cinperili rüyasını görmüş ve ertesi gün ortadan kaybolmuştur. Birkaç gün sonra Merkez Efendi türbesinde, Rahime Hatun'un mezarı başında ölü bedeni ve üzerinde de beş kedisi uyur hâlde bulunmuştur.

En alt kattaki soluk sarı perdeli pencereden görünen adam yani Oğuz kendini cüce olduğuna inandırmış biridir. Boyu 1.70 olsa da kendini alçaltma durumuna girmiş, beş yaşından beri büyümediğini ve cüce kaldığını düşünmüştür. Oğuz'un hikâyesi de diğerleri gibi sevgisizlik üzerine kurulmuştur. Oğuz'un gerçek hikâyesinin anlatıldığı bölümde annesi yani Gülsüm kocası tarafından satılan biridir. Kocasına direnip baba evine dönmeye kalksa da başarılı olamamıştır. Oğuz'a hamile kaldığında kürtaj safhasını çoktan geçtiği için kendi kendine düşük yapmaya çalışmış ancak başarısız olmuştur. Başarısızlıklarına sinirlenen Gülsüm, tüm nefretini kocasından çıkarmış ve onu öldürmüştür. Bu nedenle Oğuz hapishanede dünyaya gelmiştir. Gülsüm, kendisine kötü günleri hatırlattığı için Oğuz'u hiçbir zaman sevmemekle kalmamış büyüdüğünde onu öldüreceğini defalarca dile getirmiştir. Öldürülmekten korkan Oğuz, kendini cüce olduğuna ve büyümediğine inandırmıştır. Sevgisizlik ve ilgisizlik onu cinperilerle arkadaşlık kurmaya itmiştir. Annesinin kendisine büyüdüğünü söylemesi üzerine öfkesine hâkim olamayarak annesini öldürmüştür. Oğuz'un annesini öldürmesi Yunan mitolojisinde yer alan Orestes ile özdeşleştirilebilir. "Orestes Kompleksi" erkek çocuklarının annelerini öldürme arzusu anlamına gelmektedir. Oğuz'un gerçek hikâyesinin anlatıldığı kısımda Doktor Samimi'nin onun yazısını okuyamadığını görmekteyiz. Oğuz'un cümlelerinin yarısı gayet anlaşılır bir düzeydeyken yarısı karmaşık ve anlaşılması imkânsız şekildedir. Bu da şizofrenik dile sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

"Doktor Samimi, sadece ilk paragrafı okuyabildi. İkinci paragrafta harfler karmakarışık oluyor, yazı incelik ipe dönüşüyor, okunması imkânsız hale geliyordu. Oysa ilk paragraf inci gibi harflerle yazılmıştı." (Söğüt 2020: 44)

Kurşuni yeşil perdeli penceredeki kadın olan Yeşim, kendisini seksen yaşında bir cadı zannetmektedir. Nemfomani tanılı bir hastadır. Nemfomani, kadınlarda görülen aniden artan libido, sürekli seks veya mastürbasyon yapma isteğine verilen isimdir. "Messalina Kompleksi" olarak da adlandırılır ve bir çeşit "seks düşkünlüğü" hastalığıdır. Erkeklerde ise bu hastalık "satiriasis" olarak adlandırılır. Yeşim, dokuz erkek çocuğunu da düşüren bir annenin ve kendisine çirkin diyen bir babanın evladı olduğunu sanmaktadır. Babasının onu hiç sevmeyeceğine ve Ketum Hatun adı verilen bir cadıya verildiğine inanmıştır. Fakat gerçek hikâye bundan farklıdır. Çok küçük yaşta, on dört yaşında, hamile kalmış ve eczacı olan annesinden gizlice ilaçlar alarak çocuğu düşürmeye çalışmıştır. Aldığı ilaçların etkisiyle baygınlık geçiren Yeşim, hastaneye kaldırılmış ve durum anlaşılınca babası kalp krizi geçirip ölmüştür. Annesi Zuhale Hanım ise kızının başına gelenlere ve kocasının ölümüne dayanamayarak delirmiştir. Yeşim, yaşadığı ağır olaylardan sonra cinsel açlığa engel olamamış ve önüne gelenle birlikte olmaya devam etmiştir. Çevresinden tepki görmeye başladığında ise her şeyin sorumlusu olarak cinleri göstermiştir. Anneanesi Hayriye Hanım'a cinlerin her gece onu ziyarete geldiklerini söylemesi üzerine Ziya Hoca'ya götürülmüştür. Ziya Hoca'nın torununu iyileştireceğini düşünen Hayriye Hanım, oradan memnun ayrılrsa da Yeşim'in Ziya Hoca'ya bundan sonra sadece onunla birlikte olacağına dair yemin ettiğinden bihaberdir. Yeşim, Ziya Hoca ile yaşadığı cinsel ilişkiler sonucunda düşükler yapmaya devam etmiştir. Onun verdiği rahim gevşetici otlar nedeniyle kendini cadı olarak görmeye başlamıştır. Yeşim'i akıl hastanesine iten durum ailesinin ilgisizliği olmuştur. Onlardan beklediği ilgiyi ve sevgiyi göremeyen Yeşim içine kapanmış, çeşitli rüyalar görmüş ve dengesi bozulmuştur. Hatta ölse anne ve babasının üzülmeyeceğini aksine sevineceğini düşünmüştür. Yeşim, bütün nefretini anneanesine kusarak onu beşinci katın penceresinden aşağı atıp öldürmüştür. Fakat "Ben zaten Yeşim'in anneanesiyim" diyerek bunu inkâr etmiştir.

Kahverengi perdeli penceredeki adam olan Yusuf, sadomazoşist eğilimli ve intihara meyilli bir bireydir. Annesi Sevim Hanım'dan ve babası Tarık Bey'den dayak yiyen, babasının ölümünden sonra da onun ayakkabılarını alıp kaçan sonunda da yetimhaneye düşen bir çocuktur. Yetimhanede üç kişiyi

öldürmüştür. İlk ve sonuncu cinayeti yanlışlıkla olsa da ikinci cinayetini isteyerek işlemiştir. Bu anlatılanlar onun inandığı gerçekliktir ancak gerçek olaylar bu şekilde değildir. Zengin bir ailenin ilgisiz büyüyen çocuğudur. Ailesinin ilgisini çekebilmek için şiddete başvuran Yusuf için eve pedagog gelmeye başlamıştır. Yusuf, pedagoga sürekli yalan söylemiştir. Okuduğu bir psikanaliz kitabındaki olayları kendisi yaşamış gibi pedagoga anlatarak onu kandırmaya çalışmıştır. En sonunda da babasının kendisine tecavüz ettiği yalanı nedeniyle hastaneye yatırılmıştır. Yusuf, hastaneye yatırılacağını öğrenince öfkesine hâkim olamayarak babasının ayakkabısıyla annesine saldırmış ve öldürmüştür. Onun yetimhanede yaşadığına dair sanrıları, sadomazoşist eğilimi, intihara meyilli hali ve cinlerle münasebeti Beş Sevim Apartmanı'na gelmesine sebep olmuştur.

Turuncu perdeli evin sahibi Elif veya Yunus ise cinsel kimlik karmaşası yaşayan bir bireydir. Erkek evlat isteği ile yanıp tutuşan babası Haydar, Elif'i doğduğu günden beri istememiştir. Gündüzleri babasının fiziksel ve sözlü şiddetine maruz kalan Elif geceleri babasının sarhoş olması sebebiyle "erkekçilik" oyunu oynamaya başlamıştır. Babasına kendisinin Yunus olduğuna inandırarak sevgi açlığını gidermeye çalışmıştır. Fakat bir süre sonra kendisi de bu oyuna inanmıştır. Annesi Kader de kendisini bu oyuna fazla kaptırması ve kızını erkek gibi yetiştirmeye çalışmıştır. Kocasına karşı çıkamadığı için kendisinin ve kızının huzurunu düşünerek bu oyunun yararlı olduğunu düşünmüştür. Fakat bir gün babasının ani ölümüyle Elif sarsılmıştır. Artık bu oyunu devam ettirmek zorunda değildir. Fakat o kadar alışmıştır ki ne yapacağını bilememiş ve boşluğa düşmüştür. Kader ise kocasının ölümünden sonra Elif'i eski hâline döndüremediği için onu terk edip başka biriyle evlenmiştir. Annesinin yeni evliliğinden bir erkek çocuk sahibi olduğunu öğrenen Elif çılgına dönmüş ve her yere "bir çocuk öldürüldü" yazmıştır. Bunun üzerine akıl hastanesine yatırılmıştır. Olayın gerçeği budur ancak Elif'in inandığı gerçek farklıdır. Kafasında hayalî bir ikiz kardeş yaratmış ve cinlerin her gece sevmek için kız kardeşini öldürmesi gerektiğine dair nasihatler verdiğine inanmıştır. Sevmek için de cinlerin tavsiyesine uyarak kardeşinin alması gereken ilaçları değiştirmiş ve kimseye sezdirmeden ölümüne sebep olmuştur. Ailesi cenazeden geldiğinde onu kız kardeşinin kıyafetlerini giyerken yakalamıştır. Evde âdeta kıyamet kopmuş ve babasından dayak yemiş, ardından bayılmış ve yaklaşık iki ay kadar tedavi görmüştür. Tedavi süresince doktora cinlerin ona söylediği şeyleri, yani doğduğu zaman bir yanlışlık olduğunu ve aslında onun olması gereken şeylerin ikizine verildiğini anlatmıştır. Hastaneden çıktığında ise kendine ait erkek kıyafetlerini değil kız kardeşine ait kıyafetleri alarak evden kaçmıştır. Kendini kız kardeşinin yerine koyarak artık seveceğini düşünmüştür. Cinsel kimlik karmaşası yaşayan ve ikizleşen bir kimliğe sahip olan Elif'in zamanla ruhsal dengesi de bozulmuştur. İçindeki bastırılmış cinsiyet kavramı erkek kardeşinin doğmasıyla büyük bir yıkıma yol açmıştır. Yazar, Freud'un oyun konusundaki görüşlerine gönderme yapmıştır. Freud, çocuğun büyüünce oyun oynamaya ihtiyaç duyduğunu, bu nedenle de hayal kurmaya başvurduğunu düşünmüştür. (Freud 2001: 106)

Cinsellik mevzusu Freud'un üzerine en çok çalıştığı ve ilgi duyduğu konudur. Freud'un teorisine göre, çocuklarda Oedipus Kompleksine bağlı olarak çıkan "Kastrasyon Kompleksi" (İğdiş Kompleksi/ İğdiş edilme karmaşası) erkeklerde ve kızlarda farklı şekilde ortaya çıkar. Kız çocuklarında; onların da penisinin olduğu ama daha önceden kesildiği ve kesilen penisin eksikliğe yol açtığı düşüncesi anlamına gelir. Elif'in durumu da bu komplekse yakındır. Elif, sevgisiz ve ilgisiz kaldığı için iğdiş edilen kız kimliğinden her zaman suçluluk duymuştur. Elif, ailesinin sorumsuzluğu nedeniyle eşcinsel ve çift cinsiyetli bir kimliğe itilmiştir.

En üst kattaki parlak kırmızı perdeli evin sahibi Melike ise babasız büyümüştür. Üç nesildir babasız büyüyen Roman bir aileye sahiptir. Bu nedenle baba sevgisine açtır ve güvenebileceği bir baba figürü arayışına girmiştir. Bir gün eve gelen yabancı birini babasının yerine koymuştur. Tam birine, eve aldığı yabancı adama, güvenmişken de tecavüze uğramıştır. Bu nedenle Melike'nin hikâyesini Yunan mitolojisindeki Poseidon'un tecavüzüne uğrayan Medusa'yla özdeşleştirebiliriz. Küçük yaşlarda tecavüze uğradıktan sonra cinperilerle arkadaşlık etmeye başlamıştır. Gerçek vaka bu şekildedir ancak Melike'nin inandığı olay çok farklıdır. Rum kızı olan Melike, annesi ve anneannesi gibi bir peri kızı olduğuna inanmıştır. İsminin de Tamara olduğunu düşünmüştür. Gülüşünü korumak amacıyla çocuk doğurmaktan vazgeçmiş ve kendini erkek cinsinden soyutlamıştır. Çünkü âşık olup çocuk doğurunca

gülüşü elinden alınacaktır. Melike'nin cinperilerle dolu hikâyesi *Kırmızı Başlıklı Kız* masalına göndermeler yapılarak oluşturulmuştur. Diğer hikâyelerde olduğu gibi burada da erkek yüce bir varlık olduğu için her şeyin suçlusu kadın olarak görülmüştür. Melike'nin inandığı gerçekliğe göre annesi ve anneannesi onun gülüşünü kıskandıkları için birbirlerini öldürmüştür. Ancak normal gerçekliğe göre Melike tecavüzcüsünü yani babası sandığı kişiyi sürekli rüyasında görmüş ve bir haziran gecesi babasının ona her şeyin sorumlusunun annesi ve anneannesi olduğunu söylemesi üzerine onları tıraş bıçağıyla öldürmüştür. Polislere ise onların babasını kaçırdığını ve onu babasız bıraktıklarını söylemiştir. Anneannesi ve annesinin babasız çocuk doğurması, bunu üç nesildir devam ettirmesi ve babasız büyümenin zorluğu Melike'nin yıkımına yol açmıştır.

Arieti'nin verdiği bilgilere göre şizofreni, genellikle gençlik yıllarında ortaya çıkan ruhsal bir bozukluktur. Romandaki kişilerin de çoğunlukla gençler olduğunu görüyoruz. Hastalıklarının seyrini yakından takip edebildiğimiz bu kişiler çocuklukta cinperi görmeye başlamışlardır. Huriye Hanım ise diğerlerinden farklı olarak yaşlandığı zaman cinperili rüyalar görmüş ve ardından ölmüştür. Buna, 45 yaşından sonra başlayan şizofreniye, "geç başlangıçlı şizofreni" adı verilir. Geç başlangıçlı şizofrenide pozitif (sanrılar, varsanılar, düşünme bozuklukları vb.) belirtiler daha fazladır. Huriye Hanım, cinlerle bağlantı kurduktan yani halüsinasyonlar gördükten hemen sonra ortadan kaybolup ölü bulunduğu için onun hastalığının sadece başlangıç evresini görmekteyiz.

2. Halüsinasyonlar (Varsanılar) ve Hezeyanlar (Sanrılar)

Halüsinasyonlar, bireyin dış dünyadan ve gerçeklikten koptuktan sonra sarıldığı gerçekliklerdir. İd (alt benlik) veya süper ego (üst benlik) kaynaklı bastırılmışlıklarla ortaya çıkmıştır. Bilinçaltında meydana gelen bu durum dış dünyaya yansarak bireyin bütün bunların dışarıdan geldiğini düşünmesini sağlamıştır. Kişinin duygusuzlaşmasını ve gerçekle hayali ayırt edememesini sağlayan bu halüsinasyonlar gerçek olmayan görsel, işitsel, bedensel, kokusal veya tatsal şeklinde meydana gelebilir. Bunlar vücuttaki sinirlerin karışması ile olmuştur. Halüsinasyonlar korkutucu, zevk veya ıstırap verici şeklinde gerçekleşerek bireyin yaşamını zorlaştırmıştır. Arieti, basit şizofrenide sanrılar ve varsanıların basit şizofrenide olmadığını söylemiştir. Çünkü basit şizofrenide birey düşünmemeyi tercih etmiştir. (Arieti 2003: 61)

Hezeyan ise halüsinasyondan farklı olarak inanılmış gerçeklerdir. Gerçekle ilgisi olmayan durumların varlığına inanmışlardır. Bilginin beyne giderken uğradığı algılama, işleme ve karara bağlama aşamalarında yaşanan bozulmalar bunlara yol açmıştır. Çevrenin gerçekliğine uymayan kişiye özgü inançlardır. Bu inançlar da korku, dehşet, panik ve ruhsal bunalımlar gibi bireyi dürtücü unsurlara yol açmıştır.

Kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen bu hastalığın en önemli belirtileri arasında yer alan sanrılar (hezeyanlar) ve varsanılar (halüsinasyon), her hastanın hastalığının seyri farklı olabileceği için bireyde farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Arieti'nin psikoloji kitabında bu belirtilerin hepsine yer verilse de roman kişilerinde hepsini görmek mümkün değildir. Örneğin; Oğuz kendini cüce zannederken Yeşim kendini cadı olduğuna inandırmış, Yusuf yetimhane ile ilgili sanrılar yaşamış, Elif hayalî bir ikiz yaratmış, Melike ise babasızlığını peri kızı olmasıyla açıklamaya çalışmıştır. Hastaların ortak noktası sevgisizlik, ilgisizlik ve dünyaya karşı olan nefretin suçlusu olarak annenin görülmesidir. Bu nedenle yaşadıkları sanrılar ve varsılar da hep ilgisizlikleri yüzündendir.

Yusuf, ailesinden yeteri kadar ilgi göremediği için sadomazoşist ve intihara eğilimli bir çocuk olmuştur. En sonunda da babasının ayakkabısıyla annesini öldürmüştür. Fakat onun algıladığı gerçeklik bu değildir. Babasının ayakkabısını alarak evden kaçtığını ve yetimhaneye yerleştirildiğini düşünmüştür.

Elif, cinsel kimlik karmaşası yaşayan ve Freudyen bakış açısına göre Kastrasyon Kompleksi olan bir bireydir. Babasından sevgi görmek ve dayak yememek için geceleri erkek gibi davranan Elif zamanla Yunus olduğuna kendini de inandırmıştır. Babasının ölümüyle boşluğa düşmüş ve gerçek kimliğini bulamamıştır. Onun sanrıları ve varsanıları da ikiz kardeşi olduğu yönündedir. Zihninde yarattığı ikiz kardeşini cinlerin yönlendirmesiyle öldürmek istemiştir. Çünkü cinler, kardeşini öldürürse sevilebileceğini söylemiştir. Cinlerin kendisine doğduğunda bir yanlışlık olduğunu ve ona ait şeylerin kız kardeşine verildiğini söylediğine inanmaktadır. Cinleri dinleyerek kardeşinin ölümüne sebep olmuş ve ailesine kız kardeşinin kıyafetlerini giyerken yakalanmıştır. Onu kız kıyafetleriyle gören babası çılgına dönmüş ve döverek hastanelik etmiştir. Hastaneden çıktıktan sonra da kendi kıyafetleri yerine kız kardeşinin kıyafetlerini alarak evden kaçmıştır. Onun kıyafetlerini giyerek ve onun yerine geçerek kendine ait olan şeylere tekrar sahip olduğunu ve sevileceğini düşünmüştür.

Melike'nin sanrıları babasızlık üzerine oluşmuştur. Üç nesildir babasız olan bir ailede dünyaya gelen Melike, hep baba özlemi ve eksikliği yaşamıştır. Hayatı güvенеbileceği bir baba aramakla geçmiştir. Tam birini bulduğunu sandığında da tecavüze uğramıştır. Bu elim olay onda travmalara neden olmuş ve cinperilerle arkadaşlık etmeye başlamıştır. Kendisini bir peri kızı olduğuna ve cinlerin ona peri gülüşünü kaybetmemek için erkeklerden uzak durması gerektiğini tembihlediklerine inandırmıştır. Sanrılarında anne ve anneanesi onun sihirli gülüşünü yitirmemesini kışkırdıkları için birbirlerini öldürmüştür. Ancak olayın aslı öyle değildir. Tecavüze uğrayan Melike, günlerce rüyasında babasını, yani babası sandığı kendine tecavüz eden adamı görmüş ve eskisi gibi ona sevgiyle değil korkuyla bakmaya başlamıştır. Babası ona bir haziran gecesini gördüğü rüyada her şeyin sorumlusunun Melike'nin annesi ve anneanesi olduğunu söylemiştir. Melike uyanır uyanmaz anne ve anneanesinin babasını kaçırdığını, onu baba sevgisinden mahrum bıraktıklarını düşünerek tıraş bıçağıyla ikisini de öldürmüştür.

Yeşim, Nemfomani diğer adıyla "Messalina Kompleksi" olan bir hastadır. Bu nedenle yaşı çok küçük olsa da sürekli cinsel ilişkiye girme isteği duymaktadır. Sık birliktelik yaşadığı için on dört yaşında hamile kalmış ve ilaç içerek çocuğu düşürmeye çalışmıştır. İlaçların etkisiyle baygınlık geçirdiği için hastaneye kaldırılan Yeşim, gerçekler ortaya çıktığında babasının ölümüne ve annesinin delirmesine yol açmıştır. Ancak Yeşim, cinsel ilişki yaşamaya devam etmiş ve her şeyin sorumlusu olarak da cinleri göstermiştir. Kimsesiz kaldığı için onunla ilgilenmeye başlayan anneannesine kendisine cinlerin bunu yaptırdığını söylemiştir. Halk arasında cinlerin musallat olduğu biri hacı-hocaya götürüldüğü için anneanesi Hayriye Hanım da Yeşim'i Ziya Hoca'ya götürmüştür. Fakat Hayriye Hanım, Ziya Hoca'nın Yeşim'e rahim gevşetici otlar verdiğinden ve sürekli olarak cinsel birliktelik yaşadıklarından habersizdir. Yeşim'in akli dengesi, Ziya Hoca'nın verdiği otlarla iyice bozulmuştur. Çünkü o otları kendisinin yaptığını, her şeyi iyileştiren bir cadı olduğunu ve hatta kendini anneanesi Hayriye Hanım olduğunu düşünmeye başlamıştır. Bir süre sonra iyice deliren Yeşim anneanesini öldürmüş fakat kendisini zaten Hayriye Hanım olarak gördüğü için bunu kabul etmemiştir. Onu da sanrılar görmeye iten ailesinin ilgisizliğidir. Yalnız ve kimsesiz bir çocuk olarak büyüyen Yeşim çareyi diğerleri gibi cinperilerde bulmuştur.

Son olarak Oğuz ise 1.70 boyunda olmasına rağmen kendini cüce olduğuna inandırmış bir hastadır. Annesi Gülsüm, kocası tarafından fuhuşa zorlanan bir kadındır. Bu baskıya dayanamadığı için de kocasını öldürüp hapisaneye girmiştir. O esnada Oğuz'a hamile olduğunu bilmediği ve bu nedenle de kürtaj dönemini çoktan geçtiği için hapisanede doğum yapmak zorunda kalmıştır. Gülsüm, Oğuz'u her fırsatta suçlamış ve büyüdüğünde onu öldüreceğini tekrarlayıp durmuştur. Küçük Oğuz ise öldürülmekten korktuğu için kendini alçaltma yoluna girmiş, cüce olduğuna dair sanrılar görmeye başlamıştır. Yaşamı boyunca hep tek ve sevgisiz büyümüştür. Bu da onun cinperilerle ilişki kurmasına sebep olmuştur. Bir haziran günü annesi ona büyüdüğünü söyleyince de paniklemiş, korkmuş ve öfkelenmiştir. Duygularına hâkim olamayan Oğuz, orada annesini öldürmüştür.

3. Dil ve Düşünce Bozukluğu

Düşünce bozukluğu, dil bozukluğu, iletişim bozukluğu veya konuşma bozukluğu gibi farklı terimlerle ifade edilen bu durum şizofreninin temel belirtileri arasında yer almıştır. Düşünce bozukluğu, düşünce süreci bozukluğu ve düşünce içeriği bozukluğu olarak iki kola ayrılmıştır. Ancak bu iki başlığın birbirinden tamamen ayrı olduğunu söylemek de yanlıştır. Bireyin beyninde, bilinçaltında ve zihninde meydana gelen kopmalar onun düşünmesinde ve düşüncesini yansıtırken de konuşmasında bozukluklara yol açmıştır. Arieti, “laf salatası” olarak adlandırılabilir olan dil ve düşünce bozukluklarının bazen hiç anlaşılamayacak kadar kapalı olabileceğini söylemiştir. (Arieti 2003: 75)

Şizofreniye sebep olan şeyler net olarak bilinmese de biyolojik, çevresel, amfetamin ve metamfetamin, kannabis (esrar) gibi unsurların şizofreni benzeri psikozlara neden olabileceği bilinir. Romandaki bireyleri idrak yanılmasına iten unsur ailelerinin sevgisizliği ve ilgisizliği olmuştur. Eserdeki kahramanlar disharmoni (karşıt fenomenlerin bir arada bulunması) nedeniyle gerçeklik algılarını yitirmiş, idrak yanılması yaşayan kişilerdir. Ruhun bölünmesi anlamına gelen şizofreninin romandaki asıl karşılığı kişilik bölünmesi yaşayan Samimi'dir. Doktor Samimi'nin hastaları olarak tanımlanan bölünen kişilikleri de idrak yanılması yaşayan kişilerdir. Dolayısıyla eserde çerçeve tekniği kullanılmıştır. Yazar aynı zamanda Melike'nin sanrılarında *Kırmızı Başlıklı Kız* masalına göndermeler yaparak pastiş tekniğini de kullanmıştır. Olağanüstü kişilere ve olaylara, imgelere, çoksesliliğe ve rüya tabirlerine yer vermiştir. Yazarın kullandığı dil şizofrenik dil özelliklerine sahip bir dildir. Bu dil özellikleri psikoloji kitabında detaylıca ele alınmıştır. Kesik, karmaşık, kopuk ve anlaması zor bir dildir.

Romanda Samimi'nin olayları algılamada, değerlendirmede ve dili kullanmadaki bozuklukları okuyucuya kademe kademe bir süreç halinde verilmiştir.

“Kaç kez kalktım tüm binayı gezdim. Sokağa baktım. Her yanı didik aradım. Sesler kokular hiç kesilmedi ama gözlerim sadece dünyada olup bitenleri gören gözlerim hiçbir şey göremediler. Biliyorum cinlerle periler... Beni delirtmek istiyorlar.” (Söğüt 2020: 33)

“Tuhaf. Yukarıdakiler korkunun da tam olarak farkında değiller. Sanki korkuyu ayırt edemiyor gibiler. Oysa her yer korku kokuyor. Cinperi korkusu... Buram buram Cinperi kokusu...” (Söğüt 2020: 60)

Doktor Samimi, Oğuz'un yazısını okumakta zorlandığını çünkü cümlelerin bir anda anlamsızlaştığını söylemiştir. Diğer bir örnek ise Samimi'nin çıkardığı yangın üzerine yazdıklarıdır:

"Tıraş bıçağı yok,

ayna yok,

ampul yok,

ama onlar varlar.

Buradalar.

Ölüm kokuyor her

yer.

Yangın kokuyor.

Kül

kokuyor..." (Söğüt 2020: 118)

Örneklerden de anlaşıldığı üzere Samimi ve hastalarının yani onun kişiliklerinin dili hastalığın seyriyle beraber değişim göstermiştir. Hastalık ilerledikçe düşünce ve aktarma kısmında bozuklukların meydana geldiği görülmektedir.

4. Rüyalar⁵

Rüyaların bireyle, psikolojiyle ve bilinçaltıyla ilişkisini ilk olarak Freud ortaya koymuştur. Yaptığı çalışmaların ardından da bilinçaltı dürtülerinin ve arzuların bastırılması sonucunda onların rüyada ortaya çıkabileceklerini ve rüya yorumlarının insanların kişilikleri ve nevrozları hakkında bilgi verdiğini söylemiştir. Freud'a göre rüyalar bilinçaltında yatan bilinçdışı simgelerdir. Bu nedenle rüyalar simgesel bir nem arz etmektedir. (Gençtan 2006: 23)

Jung (1875- 1961)'a göre rüyalar bireyin ego bilinci oluşmadan önce bile var olan ve ruha ulaştırılan gizemli kapılardır. Jung'a göre insan rüyalarda egosuzdur ve ayrıştırılmamış bir bütündür. Jung, rüyayı nesnel ve öznel yorum olarak iki şekilde ayırmıştır. Nesnel yorumda bireyin çevresindeki gerçek insan ilişkileri ele alınırken öznel yorumda figürler ve semboller rüya sahibinin kişiliği hakkında bilgi sahibi olmamıza vesile olmuştur. (Jung 2015: 68-69)

Adler (1870-1937), rüyanın duygularla arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Rüya görmek bazı duyguları dürtükler. Bu duygulardan yola çıkarak da rüyanın amacına ulaşmış oluruz. Yani rüyayla insanın düşünce, ifade etme ve davranış tarzı hakkında bilgi edinebiliriz. İnsan, mantığıyla çözemediği bir sorun karşısında rüyaların meydana getirdiği duygular yoluyla çözebilmeye çalışmıştır. Ancak rüyalar kendini aldatma yoludur. Bu nedenle de dikkatli olmak gerekmektedir. Adler, rüyaları “duygu fabrikası” ifadesiyle açıklamıştır. (Gençtan 2006: 156)

Fromm'a (1900-1980) göre ise rüya insanın kendine, bilinçaltına ve ruhuna gönderdiği mesajlardır. Kişi bu sembeleri çözümlenerek kendini daha iyi tanımaktadır. Rüya ruhun yansımalarıdır ve sembollerle doludur. Bu nedenle de yorumunu iyi yapmak gerekmektedir. (Fromm 1992: 39)

Arieti, rüyaların ve sanrıların aslında birbirine çok benzediğini belirtmiştir. Biri uyku halinde görülen rüyalarken diğeri uyanıkken görülen rüyalar. Bu nedenle ikisi de gerçeklikten uzaktır. (Arieti 2003: 80)

Romanda ise hayal, kuşku, rüya ve gerçek romanda bir arada verilmiş ve karmaşık bir yapı oluşturulmuştur. Bu karmaşık yapı Samimi'nin ruhuyla özdeşleştirilebilir. Samimi, romanın asıl şizofren kişisi ve ana kahramanıdır. O, bölünmüş kişilikleriyle bir uyuma girmeyi reddetmiş ve olayların aslında kendi zihninde olduğunu anlayamadıkça hastalığının seyri kötüleşmiştir. Bunu da romanda gittikçe daha da bozuklaşan kesik ve kopuk dil ile açıklamak mümkündür. Romanın sonunda da Samimi bu duruma daha fazla dayanamayarak intihar etmiştir. Çünkü onun rüyaları ve gerçeği algılama biçimi artık onu nesnel gerçeklikten tamamen uzaklaştırmıştır. O da intihar yoluyla kaçışı sağlamıştır. Bu rüyalar Doktor Samimi'nin ve hastalarının hayatını büyük ölçüde etkilemiştir.

Rüya, romana adını veren ve temelini oluşturan unsurdur. Romanda sıkça rüya tabirlerine yer verilmiştir. Çilli bir kadın, öldürdüğü hayvanın içine girip uyuyan insan, cüce, ipek elbise, ayna, cadı, ayakkabı ve avuç içi görülen rüyalarından bazılarıdır. Romanda toplam yirmi iki rüya tabirine yer verilmiştir. Yazar, bu rüya tabirlerini romana ve olaya uygun şekilde kendine göre düzenlemiştir. Romanda görülen rüyalar da kişilerin hastalığına işaret eder. Görülen rüyalar algıladıkları gerçekliği göstermek için kullanılmış ve cinperilerle ilişkilendirilmiştir. Romandan rüya örnekleri verecek olursak:

⁵ Bakılabilir: Genç, A. (2011). *Rüya temaları ölçeği (RTÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat).

“Rüyada kurdele görmek ölüme işarettir. Rüyasında kurdele gören kimsenin yakınlarından biri ölür. Ölür. Ölür. Ölür...” (Söğüt 2020: 42)

"Rüyada cinayet görmek, gören kimsenin kendine olan güveninin artacağı anlamına gelir... Rüyasında cinayet işlediğini gören kimsenin gözü, artık kuzgundan da karadır..." (Söğüt 2020: 76)

Romanda önemli bir yer tutan rüya tabirleri gerçek anlamlarıyla değil kurguyla uyum sağlayacak şekilde verilmiştir. Yazar, rüyaları hastaların rüyalarına göre yorumlamış ve yeni anlamlar katmıştır. Rüyalar; bastırılmış arzular ve duyguların yansımalarıdır. Psikanalizde bastırılan arzuların ve duyguların nevrozlara yani patolojik olaylara yol açtığı düşüncesi hâkimdir. Yazar da romanında bundan, Freud'un rüya analizlerinden, faydalanmıştır. Freud, rüyaları zihnin karanlık taraflarını aydınlatan şeyler olarak görmüş ve simgesellikten yararlanmış. Yazar da bu romanda rüyaların simgeselliğine dikkat çekmiştir. Romanda toplam yirmi iki rüya yer almaktadır. Romanda sözü edilen; çilli kadın, cüce, ayna, cadı, anahtar, avuç içi gibi birçok rüya tabiri, geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bir köprü görevi görmüştür. Böylece hastaların hastalık seyrini gözlemlemek mümkün olmuştur.

5. Paranoya

Paranoya; başkalarının düşünce ve davranışlarını kötü niyetli olarak algılamaktır. Bu kişiler çevresine karşı güvensiz, alıngan, kuruntulu, savunucu ve kuşkucu bir şekilde yaklaşır. Kendilerini her zaman üstün gören bu kişilerde aynı zamanda eleştiri ve şaka kaldıramama durumu da görülmüştür.

Paranoid şizofren bireylerde düşünce içeriği bozukluğu yaygındır. Bunu başlarda belli etmeseler de zamanla düşünce ve davranış bozukluklarından doğan çelişki dikkat çeker. Paranoid şizofren bireyler çoğunlukla rahatsızlıklarını ve ortada bir sorun olduğunu kabul etmezler. Arieti, bu bilgilerin yanı sıra paranoid şizofrenlerin diğer şizofreni tiplerinden daha zeki olduğunu dile getirmiştir.

Kitaplarda genellikle paranoya ve paranoid şizofreni birbirinden ayrı düşünülmemiş, birlikte ele alınmıştır. Paranoya varsanı ve sanrılarla benzerlik göstermiştir. Bu kuşkucu ve güvensiz tavırlar yabancılaşma ve yalnızlık gibi sözünü edeceğimiz başka sorunlara da yol açmıştır.

Romanda Samimi'nin hastaları yani bölünmüş kişilikleri paranoid tiptedir. Kuşkucu, alıngan, güvensiz ve kuruntulu kişilerdir. Oğuz devamlı öleceğinden kuşkulananarak yaşamıştır. Bu nedenle de annesi ona büyüdüğünü söylediğinde korkup onu öldürmüştür. Onun kuşkuları temelsiz ve yersiz değildir aslında. Çünkü annesi Gülsüm, küçüklüğünde onu öldürmekle tehdit etmiştir. Yusuf, en net paranoyak kişilerden biridir. Babasının kendine tecavüz ettiğini söylemiş ve ardından gönderildiği yetimhanede zor zamanlar geçirdiğine inanmıştır. Elif -veya Yunus- cinlerin kendisini ikiz kardeşini öldürmeye zorladığına inanmaktadır. Oysa sadece ikiz kimliğe sahip olan ve cinsel karmaşa yaşayan biridir. Bir peri kızı olduğuna inanan Melike, anne ve anneannesinin onun gülüşünü kıskandığını düşünmüştür. Bu nedenle gülüşünün elinden alınacağından korkarak onları öldürmüştür. Samimi de aynı şekilde diğerleri gibi sürekli vesvese, endişe ve şüpheyle doludur. Cinlerin kötü olduğunu düşündüğü için de onlar kendisine zarar vermeden onlardan kurtulmak niyetindedir. Bu nedenle de onlara karşı bir savaş açmış, direnişe geçmiştir.

6. Obsesyon

Obsesyon, sürekli kendini yineleyen davranış ve düşüncelerdir. Bireyden istemsiz gelişen bu eylemler ve düşünceler konsantrasyon bozukluklarına da yol açmıştır. Bireyin benliğine yabancı gelen ve hayatını zora sokan bu düşünceler zaman zaman saplantı haline de gelmiştir.

Obsesyon (takıntı) da şizoid kişilerde sıkça görülür. Romanda da en büyük takıntı Samimi'nin annesi Gül'e olan takıntısıdır. Samimi yarattığı her karaktere annesinden özellikler yüklemiştir. İsimlerini bile onun ismine benzeyen şekilde seçmiştir. Samimi, kafasının içinde bulunan kişilerin hayatlarına da bu ismi "Gülizar, Gülendam, Gülsüm" şekillerinde serpiştirerek annesine olan takıntısını göstermiştir.

7. Yalnızlık ve Yabancılaşma⁶

Yalnızlık ve yabancılaşma birlikte ele alınması gereken iki ayrı konudur. Çünkü birbirlerinden beslenen bu iki özellik beraberinde mutsuzluğu da getirmiştir.

Fromm, yabancılaşma sözcüğünün toplumdan farklı olan akıl hastası kişiler için kullanıldığını ortaya koymuştur. Hegel ise tanrı ve insan arasındaki yabancılaşma üzerinde durmuştur. Ona göre, insan beden ve ruh arasındaki mesafe arttıkça yabancılaşma yaşamaktadır.

Yabancılaşan kişi aynı zamanda nevrotik kişidir. Dolayısıyla şizofreninin de önemli özelliklerinden biridir. Şizoid kişiler gerçeği algılama bakımında duyuş, davranış ve düşünüş olarak yabancılaşmıştır.

Yalnızlık ise kişinin kendisine ve çevresine olmak üzere iki şekilde soyutlanmasıdır. Yabancılaşma beraberinde yalnızlığı getirmiştir.

Sözünü ettiğimiz yabancılaşma ve yalnızlık ise roman kişilerinin ortak problemidir. Hepsisi yalnız bir çocukluk geçirmiştir. Sevgiye ve ilgiye olan açlıkları onları bu noktaya itmiştir. Romandaki karakterler iç dünyasına dönmüş kendilerini dış dünyadan soyutlamışlardır. Böylece çevreye karşı yabancılaşmış ve çocukluklarında başlayan yalnızlıklarını sürdürmüşlerdir.

8. İntihar⁷

Birey kendini çıkmazda hissettiğinde, bir çözüm yolu bulamadığında kaçış olarak ölümü tercih etmiştir. Bu konu hakkında Schneidman (1918- 2009), bireylerin intiharı kaçış olarak gördüklerini söylemiştir.

Arieti ise intihar mevzusunun şizofrenlerde daha karmaşık bir durum olduğunu söylemiştir. Çünkü sanırsal ve varsanısal nedenlerle bir anlık intihar girişiminde bulunabilirler. Aynı zamanda saldırganlaşan bu bireyler çevresindeki inşalara tehlike saçabilirler. İntihar düşüncesi taşıyan ve zaman zaman saldırganlaşan şizoid kişilerin hastaneye yatırılması gerektiğini söylemiştir. (Arieti 2003: 186)

Romanda ise intihar Samimi'nin apartmanı yakmasıyla gerçekleşmiştir. Çıkan yangınla birlikte Doktor Samimi ve bölünmüş kişilikleri yok olmuştur. Apartmandan çıkan tek ceset ise Doktor Samimi'nin cesedi olmuştur. Samimi'nin bölünmüş kişilikleri, Huriye Hanım'ın kedileri gibi sahiplerinin cesedine yani zihnine dönmüştür. Samimi'nin şizofreni tedavisi görmemesi onu intihara sürüklemiştir. Çünkü hastalığı çok ilerlemiş ve kontrol altına alınmamıştır.

“O sabah, o haziran sabahı havada sadece üçüncü gözü açık olanların duyabildiği bir yangın kokusu vardı. Çıkacak bir yangının kokusu. İlaç gibi, yaralara merhem gibi, tıpkı olması gerektiği gibi... Hazin bir son ve mutlu bir başlangıç gibi...” (Söğüt 2020: 120)

⁶ Bakılabilir: KIRMAN, T., & Hasan, A. T. A. K. (2020). Yabancılaşma: Kavramsal ve Kuramsal Bir Değerlendirme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 279-295.

⁷ Bakılabilir: Atlı, Z., Eskin, M., & Dereboy, Ç. (2009). İntihar Olasılığı Ölçeğinin (İÖÖ) klinik örnekleme geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 12(3), 111-124.

Aynı zamanda esere Freudyen bir bakış açısıyla yaklaşacak olursak bütün kompleksleri Oedipus Kompleksi ve Orestes Kompleksine bağlamak mümkündür. Çünkü Doktor Samimi'nin hastalarının çeşitli kompleksleri olsa da hepsi Samimi'nin kişiliği olduğu için temel olan onun kompleksidir. Orestes Kompleksi; erkek çocuklarının annelerini öldürme arzusu anlamına gelir. Samimi, oluşturduğu bütün karakterlerde annelerin ölümüne sebep olmuştur. Hepsine kendi annesinden özellikler yüklemiş ve en sonunda da her hikâyede annesini öldürmüştür. Yani Samimi, hem annesine çok bağlı olduğu için herkese ondan özellikler yüklemiş hem de ona olan öfkesi yüzünden zihninde hepsini öldürmüştür. Romanın sonunda bulunan ceset de hem Samimi'nin hem de zihninde öldürdüğü annesinin cesedi olarak açıklanabilir.

Kısacası romanda şizofreni içinde şizofreni anlatılmıştır. Doktor Samimi, okuyucuya kendi bölünmüş kişiliklerini tek tek tanıtmış, en sonunda da intihar ederek hepsini kendinde toplamıştır. Hastaların hem algıladıkları gerçeklik hem de normal gerçeklik bir arada verilmiş, ardından da Samimi'nin notlarına yer verilerek ruhsal bozuklukları daha anlaşılır hâle getirilmiştir. Doktor Samimi'nin hikâyelerin ardından tuttuğu notlarla olaylara çok hâkim olması da aslında hepsinin kendi zihninde olmasından kaynaklanmıştır. Romandaki şizofreninin temel nedeni çevresel faktörlere bağlanmıştır. Hastalar; hezeyanlara, halüsinasyonlara, rüyalara, şizofrenik bir dile, kuşkuya, güvensizliğe ve ani hareketlere sahip kişiler olarak anlatılmıştır. Aynı zamanda hepsi içe kapanık ve toplumdan soyutlanmış kişilerdir. Yani romanda şizofreninin pek çok belirtisi anlatılmıştır. Hastalığın nedenlerine ve belirtilerine yer verilmiş, kişiler üzerindeki seyri gözler önüne serilmiş ve tedaviye başladıkları yani hastaneye yatırıldıkları anlatılmıştır. Asıl şizofren kişi, Samimi, ise tedavi edilmediği için intihara başvurmuştur.

Bu makalede şizofreni hakkında yapılan hastalık tanımlamalarının romana yansıyan tarafları üzerinde durulmuştur. Örneğin; hastalığın nedenleri romanda kişilerin yaşadıkları hep çocukluk travmalarına ve ailevi problemlere dayandırılmıştır. Dolayısıyla romanda şizofreni kurmaca unsuru olarak ele alınmıştır. Bir başka örnek dil üzerinedir. Romanda direkt olarak şizofrenik dil okuyucuya sunulmuştur. Samimi ve beş hasta ile şizofrenik dil örnekleri verilmiştir. Hastalık ilerledikçe daha da kopuklaşan bir dil oluşturulmuştur. Psikoloji kitabında, şizofreni hastasının rüya ve gerçeği ayırt edememesi söylenirken, romanda rüyalar üzerinde daha çok durulmuş, gerçek ve gerçek dışı bir arada verilmiş, yazar olaylara bağlı olarak rüya tabirleri yazmıştır. Bir diğer farklılık ise şizofreni hastasının çevresi ve ailesi konusudur. Romanda aile sadece hastalığa neden olan bir unsur olarak ele alınmıştır. Bazıları ise-Hayriye Hanım gibi- kendilerince tedavi yöntemleri aramaya çalışmıştır. Hayriye Hanım gibi ikinci derece akrabalarda istisnalar olsa da romanda genel anlamda aile ilgisizlik ve sevgisizlik duyguları üzerine inşa edilmiştir.

Bir başka nokta ise Freud'dur. Psikoloji kitabında, Freud'un rüyalar, bilinçaltı vb. çalışmalarına kısaca yer verilmiş ve şizofreni hastalığının tarihçesine bu çalışmaların katkısının olduğundan bahsedilmiştir. Romanda ise açık olarak sözü edilmese de Freud'un komplekslerine yer verilmiştir. Gerçeklik konusu ise psikoloji kitabında örnekler üzerinden hem hastanın algıladığı hem de normal gerçeklik şeklinde açıklanmıştır. Örneğin; bir hastanın doktoru babası sandığı söylenmiş ve bunun nedenleri açıklanmıştır. Romanda gerçeklik mevzusu çok boyutlu ele alınmıştır. Hem hastanın inandığı gerçeklik hem Samimi'nin günlüğündeki üstü kapalı gerçeklik hem de normal gerçeklik açıklanmıştır. Samimi'nin günlüğünde yer alan üstü kapalı gerçeklik hastaların olaylarına çok hâkim olması açısından karşımıza çıkmıştır. Doktor Samimi, hastaları üzerine yazdığı notlarda olayların aslında zihninde olduğunu belli eden ifadeler yer vermiştir. Örneğin; Huriye Hanım'ın hikâyesinin anlatıldığı bölümün ardından Samimi'nin kedi seslerini duyduğunu söylemesi, cinayet olaylarının anlatılmasının ardından cinlerin cinayet istediğini söylemesi ve henüz kimseyi öldürmediğini defalarca tekrar etmesi, Elif'in hikâyesinin ardından cinlerin onu kadın olduğuna inandırmaya çalıştıklarını söylemesi ve Melike'nin hikâyesinin ardından tıraş bıçağıyla ilgili sözler sarf etmesi hepsinin Samimi'nin zihninde yaşandığını kanıtlar niteliktedir.

Şizofreni; bireyin duygu, düşünce, davranış ve gerçeği algılayış şekillerinde bozukluğa yol açan bir hastalıktır. Ciddi ve kronik bir zihinsel bozukluktur. Şizofren hasta hem reel gerçeklik hem de sadece kendinin anladığı gerçeklik olmak üzere iki ayrı gerçekliği algılar. Düşünme, duygu ve davranış durumları normal insanlardan farklıdır. Bu hastalık; bireylerin gerçeği değerlendirme, iletişim kurma, duygu ve düşüncelerini kontrol edip doğru şekilde yönlendirmelerini etkiler. Kişinin sosyal ve mesleki hayatı üzerinde de önemli etkileri vardır. Ömür boyu süren bir tedaviyle hastalığı kontrol altına almak mümkündür. Erken teşhis ile başlayan tedavilerin sonucunun daha olumlu olduğu görülmektedir. Doğru tedavi ve düzenli muayene ile hastayı topluma kazandırmak amaçlanır. Çünkü şizofreni, kişinin kendini toplumdan soyutlayıp içe kapanmasına yol açmaktadır. Böylece içe kapanmaya engel olunmaya çalışılır. Hezeyan ve halüsinasyon gibi belirtiler de giderilmeye çalışılarak gerçeği algılayış biçimi normalleştirilmek istenir.

Mine Söğüt'ün *Beş Sevim Apartmanı- Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* eserinde de Doktor Samimi, Oğuz, Yusuf, Yeşim, Melike ve Elif üzerinde şizofreni incelemeleri yapmak mümkündür. Romanda psikanaliz uzmanı olan Doktor Samimi'nin beş hastasını Beş Sevim Apartmanı'na yerleştirmesi ve onlarla cinlere karşı savaş açması anlatılmıştır. Yazar, bu hastalarda şizofreni belirtilerine yer vermiştir. Aslında Samimi'nin hastaları onun bölünmüş kişilikleri olduğu için romanda sözü edilen bütün her şey hastalığını gözler önüne sermektedir. Hezeyanlar, halüsinasyonlar ve rüyalar şizofreninin temelini oluşturduğu gibi romanında da temelini oluşturmuştur. Hezeyan ve halüsinasyonlar hastaların algıladığı gerçeklik kısmında ele alınmıştır. Rüyalar da aynı şekilde hastaların inandıkları gerçeklik kısmında verilmiştir. Yazarın verdiği rüya tabirleri hastalara ve olaylara uygun şekilde düzenlenmiştir. Samimi'nin idrak yanılması yaşayan hastalarının hepsinde rahatsızlığının temel nedeni çocukluk travmaları, ilgisizlik ve sevgisizliktir. Bunu da Samimi'nin ailesiz büyümüş olmasına bağlamak mümkündür. O, zihninde yarattığı bütün karakterlerde ve olaylarda annesine dair noktalara yer vermiş ve sonunda da ondan intikamını almıştır. Romanda ayrıca Freud'un pek çok kompleksine göndermeler vardır. Eserde Freud'un bir bakış açısı hâkimdir. Oedipus, Kastrasyon ve Orestes gibi kompleksler romanda yer almıştır. Yazar, gittikçe bozulan ve kopuklaşan şizofrenik bir dil kullanmıştır. Böylece Samimi'nin kötüleşen hastalığının seyrini takip etmek mümkün hâle gelmiştir. Romanın sonunda da Samimi tedavi görmediği için iyice ilerleyen hastalığı onun ölümüne neden olmuştur. Tedavi edilmeyen hastalarda ölüm düşünceleri oluşmaya başladığı için Samimi'nin intiharı da kaçınılmaz olmuştur.

Kısacası, bu makalede Silvano Arieti'nin şizofreni hakkında yazdığı psikoloji kitabından hareketle Mine Söğüt'ün romanı incelenmiş ve karşılaştırma yapılmıştır. *Bir Şizofreni Anlamak* isimli psikoloji kitabı temel alınsa da pek çok farklı kaynaktan yararlanılmıştır. Böylece *Beş Sevim Apartmanı- Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* romanındaki şizofreni açıklanmaya çalışılmıştır. Karşılaştırmalı edebiyat sayesinde, edebiyat ve psikoloji disiplinleri üzerinden şizofreni özelinde bir çalışma hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

- ARIETI, Silvano. (2003). *Bir Şizofreni Anlamak*. (Çev. Aylin Eti). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- ATLI, Z., ESKİN M., & DEREBOY, Ç. (2009). İntihar Olasılığı Ölçeğinin (İÖÖ) Klinik Örnekleme Geçerlik Ve Güvenirliği. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 12(3), 111-124.
- AYAN, Emine (2020). Mine Söğüt'ün Romanlarında Terk Edilmiş Kahramanlar Üzerine Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 354-367.
- BELENE, Emine (2009). *Şizofrenide Anksiyete Belirtilerinin, Pozitif, Negatif ve Depresif Belirtiler, İntihar Düşüncesi, İçgörü Ve Yaşam Kalitesi Açısından İncelenmesi*. (Uzmanlık Tezi).
- BRUNO, J.Frank (1996). *Psikoloji Tarihinin Giriş* (Çev. Gül Sevdiren). İstanbul: Kibele.
- BUTCHEE, James vd. (2018). *Anormal Psikoloji* (Çev. Okan Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- BÜYÜKSADIÇ ÖZŞEN, Pelin (2013). *Şizofreni Hastalarının Yakınlarının Şizofreniye Yönelik Bilgileri, İnançları ve Yardım Arama Davranışları*. (Yüksek Lisans Tezi).
- CÜCELOĞLU, Doğan (2016). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DİMDİK, Pelin (2013). Levent Mete'nin Şizofren Müzesi Romanına Dair Bir İnceleme. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(6), 173-193.
- EREN, Kenan (2006). *Şizofreni ve Cinsiyet Farklılıkları*. (Uzmanlık Tezi).
- FREUD, Sigmund (2001). *Sanat ve Sanatçılar Üzerine* (Çev. Kâmuran Şipal). İstanbul: YapıKredi Yayınları.
- FROMM, E. (1992). *Rüyalar, Masallar, Mitoslar*, (Çev. Aydın Arıtan-Kaan H. Ökten), İstanbul: Arıtan Yayınları.
- GENÇ, A. (2011). *Rüya temaları ölçeği (RTÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat).
- GEÇTAN, Engin (1997). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- GENÇTAN, E. (2006). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- HARMANCI, P. (2015). Dünya'daki ve Türkiye'deki İntihar Vakalarının Sosyodemografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- JUNG, C. G. (2015). *Rüyalar*, (Çev. Aylin Kayapalı). İstanbul: Pinhan Yay.
- KAS, Bilal (2018). *Mine Söğüt'ün Romanlarında Postmodern Unsurlar*. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- KAYA, Serap (2007). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Ruh Hastalıkları*. (Yüksek Lisans Tezi).
- KIRMAN, T., & Hasan, A. T. A. K. (2020). Yabancılaşma: Kavramsal ve Kurumsal Bir Değerlendirme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 279-295.
- KIZILGÖK, Merve (2015). *Mine Söğüt'ün Romanlarında Halk Kültürü Unsurları*. Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi).
- KÖROĞLU, E., & BAYRAKTAR, S. (2010). *Kişilik bozuklukları*. Ankara: HYB Basım Yayın.
- MORGAN, T. Clifford. (2011). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. Sirel Karataş, Rükzan Eski). Konya: Eğitim Kitabevi.
- NAYKI KORKUT, Nil (2012). Edebiyat Çalışmaları ve Psikoloji. *Pivolka*, 22: 9-11.
- ÖNER, Haluk (2016). Önce Kork Sonra İnanırsın: Beş Sevim Apartmanı. *Edebiyat Atöylesi Üç Aylık Edebiyat Dergisi*, 25: 105-111.
- SARI, Betül (2016). *Mad Women Of Literature: Gender And Narrative In Mine Söğüt's Writings*. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- SEZGİN, Asiye (2012). *Abdülhak Şinasi Hisar'dan Oğuz Atay'a Türk Romanında Şizofren Tipler (1941-1975)*. (Yüksek Lisans Tezi).
- SÖĞÜT, Mine (2020). *Beş Sevim Apartmanı- Rüya Tabirli Cinperi Yalanları*. İstanbul: YapıKredi

Yayımları.

- SUMMAKOĞLU, Demet ve Barış ERTUĞRUL (2018). Şizofreni ve Tedavisi. *Lectio Scientific Journal of Health and Natural Sciences*, 1(2), 43-61.
- SUNGUR, Mehmet Z. (2000). Şizofreni: Mitler ve Gerçekler. *Klinik Psikiyatri*, 1, 5-12.
- TANRIVERDİ, Derya (2008). *Şizofreni Hastalarının Bakım Vericilerine Verilen Psikoeğitimin Bakım Yüklerine Etkisi*. (Doktora Tezi).
- TAŞKIN E. Oryal, ŞEN Firdevs Seyfe, AYDEMİR Öydemir, DEMET M. Murat, ÖZMEN Erol, İÇELLİ İlkin (2002). Türkiye'de Kırsal Bir Bölgede Yaşayan Halkın Şizofreniye İlişkin Tutumları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(3), 205- 214.
- TURNA, M. (2020). Edebiyat ve Psikanaliz Üzerine. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 4(1), 1-17.
- TUZCUOĞLU, Necla (1995). Psikanaliz Kuramı ve Özellikleri. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7, 275-285.
- ULAŞ, H., YALINÇETİN, B., BİNBAŞI, İ. T., KIVIRCIK, B. B., POLAT, S., ÖZBAY, D., ...& ALPTEKİN, K. (2015). Şizofreni hastalarında düşünce ve dil bozukluğunun Pozitif ve Negatif Sendrom Ölçeği ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(5).
- YALÇIN ÇELİK, Sıddıka Dilek (2016): “1980 Sonrası Türk Romanı: Postmodernist Algı Biçimlerinin Oluşması”, *Türk Dili Kültürü ve Tarihi*. (Haz. Alev Karaduman ve Meltem Ekti) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, sf: 9-36.
- YALÇIN ÇELİK, Sıddıka Dilek (2021): *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları*. İstanbul: Hiper Yayın.

İnternet Kaynakları:

- <https://docplayer.biz.tr/198359459-Sizofreni-hastalar-ve-akrabalar-icin-bilgiler.html>
- <https://www.simapsikoloji.com/sanri-ve-varsani-nedir-farklari-nelerdir/>
- <https://www.iremyalugulubil.com/tr/article/desc/46568/sizofreni.html>
- <https://www.ozanpazvantoglu.com/sanri-hezeyan-nedir>
- <https://dunyanismanlikmerkezi.com/sanri-nedir/#:~:text=Sanr%C4%B1%20veya%20di%C4%9Fer%20ad%C4%B1yla%20hezeyan,ra%C4%9Fmen%20de%C4%9Fi%C5%9Fmeyen%20yanl%C4%B1%C5%9F%20inan%C3%A7%20tan%C4%B1mlar.>
- <https://birikimdergisi.com/haftalik/9229/oedipus-karmasasi-xxiv-kastrasyon-i#:~:text=Klasik%20Freud%C3%A7u%20teoriye%20g%C3%B6re%20kastrasyon,bu%20fantazi%20temelinde%20%C3%B6rg%C3%BCtlenen%20karma%C5%9Fad%C4%B1r.>
- <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/sizofreni/#belirtiler>
- <https://www.medicalpark.com.tr/sizofren/hg-2126>
- <https://sagligim.gov.tr/ruh-sagligi/sizofreni.html>
- <https://www.psikolojisozlugu.com/castration-complex-kastrasyon-kompleksi>

<https://psikofiloloji.com/terim/Orestes-kompleksi>

<https://www.e-psikiyatri.com/cinsel-aclik-nemfomani>

<https://www.medicalpark.com.tr/nemfomani/hg-2017#:~:text=%22Mania%22%20ise%20%C3%A7%C4%B1g%C4%B1nl%C4%B1k%2C%20heyecan,yo%C4%9Fun%20bir%20cinsel%20d%C3%BCrt%C3%BC%20ya%C5%9Far.>

<https://kolektifpsikoloji.com/zaman-tanrının-ta-kendisidir-bir-mine-sogut-roportaji/>